

سرشناسه : موسیوند، احمد، ۱۳۵۰ -
عنوان قراردادی : ایران . قانون اساسی (جمهوری اسلامی)
عنوان و نام پدیدآور : درآمدی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مطابق با
سرفصل‌های دانشگاهی درس آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران /
احمد موسیوند.
مشخصات نشر : تهران : روزگار ، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری : ۱۹۲ ص.؛ ۵/۲۳×۱۶ س.م.
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۴-۴۸۷-۸
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه: ص. [۱۹۰] - ۱۹۲؛ همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع : ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی)
موضوع : ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی) -- راهنمای آموزشی (عالی)
رده بندی کنگره : ۳۴۲/۵۵۰۲۳/م۸۵۴/۱۳۹۲
رده بندی دیویی : ۳۴۲/۵۵۰۲۳
شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۲۷۸۱۱

نشر روزگار

قانون اساسی

درآمدی بر

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

احمد موسیوند

نشر روزگار

صفحه آرایشی: ایمان نوروزی نسب

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۹۹۰۰ تومان

چاپ و صحافی: ایمان

نظارت چاپ: مرضیه معینی

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۳۷۴ - ۴۸۷ - ۸

نشانی: خیابان انقلاب، خیابان لبافی نژاد - بین خ دانشگاه و فخر راضی پ ۱۷۴ طبقه اول

www.ruzegarnashrpub.ir ۰۹۱۲۲۰۳۷۳۵۴ - ۸۸۲۸۴۶۷۶

فهرست

۱۱		مقدمه
۱۳		فصل اول
۱۳		کلیاتی پیرامون قوانین اجتماعی و بدیده ی حقوق
۱۴		۱. ضرورت وجود قوانین اجتماعی
۱۵		۲. تعریف قانون
۱۷		۳. مسأله ی قانون در اسلام
۱۹		فصل دوم
۱۹		مفهوم قانون اساسی و انواع آن
۱۹		(کلیاتی پیرامون قانون اساسی)
۲۰		۱. تعریف قانون اساسی
۲۱		۲. انواع قانون اساسی
۲۲		الف: قانون اساسی نوشته و قانون اساسی عرفی
۲۲		ب: قانون اساسی تک متنی و قانون اساسی چند متنی
۲۳		ج: قانون اساسی نرم (منعطف) و سخت (غیر منعطف)
۲۳		د: قانون اساسی با ارزش یکسان اصول (یکدست) و با ارزش متفاوت اصول (مختلط)
۲۴		هـ: قوانین اساسی از نظر تعیین مرجع صالح برای تشخیص مغایرت قوانین عادی با قوانین اساسی
۲۴		- قانون اساسی صریح
۲۴		- قانون اساسی غیر صریح

۶- در آمدی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

۲۵	و: قانون اساسی از نظر نوع نگاه به دین و مذهب.....
۲۵	- قانون اساسی متکی به دین و مذهب.....
۲۵	- قانون اساسی بی تفاوت به دین و مذهب.....
۲۵	۳. تفاوت های قانون اساسی با قوانین دیگر.....
۲۶	۳-۱. تفاوت از نظر شیوه ی وضع و تصویب.....
۲۶	۳-۲. تفاوت از نظر شرح و تفسیر.....
۲۶	۳-۳. تفاوت از نظر تجدید نظر و بازنگری.....
۲۶	۳-۴. تفاوت از نظر رتبه و درجه ی اعتبار.....
۲۶	۴. ویژگی ها و شرایط لازم برای قانون اساسی.....
۲۷	۵. شیوه ها و روش های تدوین و تصویب قانون اساسی.....
۲۸	۵-۱. شیوه ی استشاری یا اقتضاری.....
۲۸	۵-۲. شیوه ی نیمه اقتضاری.....
۲۸	۵-۳. شیوه ی دموکراتیک.....
۲۹	فصل سوم.....
۲۹	تاریخچه ی پیدایش قانون اساسی.....
۳۰	۱. در جهان به طور کلی.....
۳۱	۲. در ایران.....
۳۱	۲-۱. قانون اساسی در دوره ی مشروطیت.....
۳۲	۲-۲. قانون اساسی در جمهوری اسلامی ایران.....
۳۳	فصل چهارم.....
۳۳	مبانی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....
۳۴	۱. مبانی فقهی و نظری قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....
۳۵	۲. مبانی فرهنگی و اجتماعی (مردمی) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....
۳۷	فصل پنجم.....
۳۷	بررسی محورها و فصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....
۳۸	۱. اصول کلی.....
۳۹	۱-۱- شکل و محتوای نظام سیاسی ایران.....

فهرست ■ ۷

- ۱-۲. دین و مذهب رسمی و سایر مذاهب اسلامی و غیر مسلمانان ۴۰
- ۱-۳. نشانه های ملی ۴۱
- الف: زبان و خط رسمی کشور ۴۱
- ب: تاریخ رسمی کشور ۴۲
- ج: پرچم جمهوری اسلامی ۴۲
- ۱-۴. امر به معروف و نهی از منکر ۴۳
- ۱-۵. اصول مربوط به آزادی، استقلال، وحدت و تمامیت ارضی کشور ۴۳
- الف: آزادی ۴۴
- ب: استقامت ۴۴
- ج: وحدت و تمامیت ارضی کشور ۴۵
- ۱-۶. اصول مربوط به سیاست های اساسی در جمهوری اسلامی ایران ۴۶
- الف: سیاست فرهنگی و اخلاقی ۴۷
- ب: سیاست آموزشی و علمی ۴۷
- ج: سیاست اداری ۴۸
- د: سیاست اقتصادی ۴۹
۲. حقوق و آزادی های عمومی ۵۲
- ۱-۲. آزادی ها ۵۵
- الف: آزادی های فردی ۵۶
- ب: آزادی های گروهی و جمعی ۶۰
- ج: آزادی های سیاسی ۶۱
- ۲-۲. حقوق ۶۲
- الف: حقوق زن و خانواده ۶۲
- ب: حقوق شخصی ۶۴
- ۲-۳. تساوی ها ۶۷
- الف- تساوی در برابر قانون ۶۸
- ب- تساوی در پرداخت مالیات ۶۹
- ج- تساوی در برابر محاکم و دادگاه ها ۷۰
- د- تساوی از لحاظ اشتغال در مشاغل دولتی ۷۱

۸ ■ درآمدی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

- ۷۲ ۴-۲. مصونیت ها
- ۷۲ الف: مصونیت های شخصی
- ۷۳ ب: مصونیت های قضایی
- ۷۴ ۳. رهبری در جمهوری اسلامی ایران
- ۷۵ الف: طرح ولایت فقیه در قانون اساسی
- ۷۶ ب: شرایط و صفات و نحوه ی تعیین رهبر
- ۷۹ ج: وظایف و اختیارات رهبر
- ۸۳ (د) موارد نفویض اختیار، توقف و پایان رهبری
- ۸۵ ۴. قوه ی قضاییه در جمهوری اسلامی ایران
- ۸۶ ۴-۱. ساختار و تشکلات قوه ی قضاییه
- ۸۶ الف: ریاست قوه ی قضاییه
- ۸۷ ب: وزیر دادگستری
- ۸۸ ج: محاکم و دادسراها
- ۸۹ د: قضات
- ۹۰ ه: سازمان بازرسی کل کشور
- ۹۰ و: دیوان عالی کشور
- ۹۱ ز: دیوان عدالت اداری
- ۹۲ ۴-۲. وظایف قوه ی قضاییه
- ۹۳ ۵- قوه ی مجریه
- ۹۴ ۵-۱. ریاست جمهوری
- ۹۴ الف) مراحل رسمیت یافتن رئیس جمهور
- ۹۷ ب) وظایف و اختیارات رئیس جمهور
- ۱۰۰ ج) مسئولیت های رئیس جمهور
- ۱۰۰ (د) موارد پایان ریاست جمهوری
- ۱۰۱ ۵-۲. وزراء
- ۱۰۲ الف) نحوه ی انتخاب و تعداد وزراء
- ۱۰۲ ب) وظایف و اختیارات وزیران
- ۱۰۳ ۵-۳. هیأت وزیران

- الف) رسمیت هیأت وزیران ۱۰۳
- ب) وظایف و اختیارات هیأت وزیران ۱۰۴
- ج) موارد پایان کار هیأت وزیران ۱۰۴
- ۵-۴. نیروهای مسلح (نظامی و انتظامی) ۱۰۵
- الف) ارتش جمهوری اسلامی ایران ۱۰۶
- ب) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۱۰۷
- ج) بسیج مردمی ۱۰۷
- ۶- قوه ی مقننه ۱۰۸
- ۱-۶. مجلس شورای اسلامی ۱۰۹
- الف) انتخابات مجلس شورای اسلامی ۱۱۰
- ب) نحوه ی تشکیل و رسمیت یافتن مجلس شورای اسلامی ۱۱۱
- ج) وظایف و صلاحیت های مجلس شورای اسلامی ۱۱۶
- اول: قانون گذاری ۱۱۷
- مواد پیشنهادی ارائه شده به مجلس برای تصویب ۱۱۷
- انواع رسیدگی به طرح ها و لوایح در مجلس شورای اسلامی ۱۱۹
- دوم: نظارت بر اجرای قوانین ۱۲۱
- تذکر ۱۲۲
- تحقیق و تفحص در امور کشور ۱۲۳
- رسیدگی به شکایات مردم ۱۲۳
- سوال از رئیس جمهور و وزراء ۱۲۴
- استیضاح رئیس جمهور و وزراء ۱۲۵
- سوم: سایر وظایف و صلاحیت های مجلس شورای اسلامی ۱۲۶
- ۲-۶. شورای نگهبان ۱۲۸
- الف) ضرورت وجود نهاد شورای نگهبان ۱۲۸
- ب) ترکیب، شرایط و کیفیت انتخاب اعضای شورای نگهبان ۱۲۹
- ج) وظایف و صلاحیت های شورای نگهبان ۱۳۰
- اول: وظایف و صلاحیت های خاص فقهای شورای نگهبان ۱۳۰
- دوم: وظایف و صلاحیت های نهاد شورای نگهبان (مجموعه ی فقها و حقوق دانان) ۱۳۰

۱۰. درآمدی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

۱۳۱ سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

۱۳۳ ۷-۱. اهداف سیاست خارجی در راستای حفظ منافع و مصالح کشور در روابط بین المللی

۱۳۳ ۷-۲. اهداف سیاست خارجی در راستای رعایت حقوق همه ی انسان ها بویژه مستضعفان جهان

۱۳۶ فصل ششم:

۱۳۶ بازنگری در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

۱۴۱ ضمیمه :

۱۴۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

۱۹۹ فهرست منابع

مقدمه

بهترین شناسنامه و گویاترین سند سیاسی هر کشور، قانون اساسی آن کشور است. قانون اساسی دربردارنده ی آرمان ها، ایده آل ها، اهداف و معیارهای ارزشی حاکم بر یک جامعه است. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و پایان یافتن حاکمیت رژیم پهلوی که در اثر تلاش و مجاهدت ملت مسلمان و غیور ایران به وقوع پیوست و پس از برگزاری همه پرسی تعیین نوع نظام سیاسی کشور در فروردین سال ۱۳۵۸، که همانا نظام جمهوری اسلامی بود؛ به منظور فراهم آمدن زمینه های عملی مناسب جهت تحقق و استقرار نظام جمهوری اسلامی و حاکمیت اسلام در تمام شئون جامعه، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به شکلی کاملاً مردمی تدوین گردید و در یک همه پرسی به تأیید ملت شهیدپرور ایران رسید.

قانون اساسی به جهت اهمیت ساختارساز و تعیین کننده ی خود و به سبب انتظام بخشیدن به مناسبات اجتماعی و سیاسی، در سلسله مراتب قواعد حقوقی از جایگاه رفیع و ممتازی برخوردار است. بنابراین و از آن جا که یکی از ویژگی های جوامع توسعه یافته، قانون مندی و توجه به اجرای قوانین است و لازمه ی اجرای قوانین در هر کشور، شنایی همه ی افراد جامعه، به خصوص نخبگان و تحصیل کردگان با همه ی قوانین به طور کلی و عام، و قوانین پایه مانند قانون اساسی، به طور خاص می باشد و از آن جا که بررسی و تحلیل اجمالی مباحث و فصول قانون اساسی به عنوان اصلی ترین ميثاق ملی جامعه و کشور برای دانشجویان رشته های مختلف امری ضروری است و نیز با

۱۲ درآمدی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

توجه به اینکه درس آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، به عنوان یکی از دروس زیرمجموعه‌ی درس انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، قرار گرفته است، ضروری است که کتب، مقالات و منابع متعددی در این زمینه تدوین و تألیف گردیده و در اختیار دانشجویان گرامی و آحاد جامعه قرار گیرد.

در این راستا با عنایات الهی و توجهات حضرت ولی عصر (عج)، نسبت به جمع‌آوری مطالب و تألیف کتاب حاضر اقدام گردید. تدوین مجموعه‌ی حاضر حاصل مطالعات و تجربه‌ی چند سال تدریس درس انقلاب اسلامی با تأکید بر اصول و ساختارهای موجود در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و نیز تدریس درس حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

ویژگی اصلی این کتاب، هماهنگی محتوای آن با سرفصل پیشنهادی درس آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بوده که یکی از دروس عمومی و در زمره‌ی دروس معارف اسلامی، می‌باشد که از طرف معاونت محترم امور اساتید نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، ارائه گردیده است.

همچنین در تدوین این کتاب، با توجه به مخاطبان اصلی آن، یعنی دانشجویان رشته‌های درسی مختلف، تلاش شده است تا مطالب با زبان ساده و محتوای قابل فهم، مطرح و مورد بحث قرار گیرند.

ویژگی دیگر این اثر، تلاش مؤلف بر استفاده از منابع داخلی و کتب و جزوات درسی اساتید برجسته‌ی حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران است.

در پایان برخود فرض و لازم می‌دانم، از همه‌ی کسانی که در تدوین و تنظیم این کتاب مشوق اینجانب بوده و به اشکال مختلف این حقیر را یاری و همراهی نموده‌اند، تشکر و قدردانی نموده و سلامتی و بهروزی آنان را از خداوند متعال، مسألت نمایم. امید است که اساتید فرزانه و صاحب نظران گرامی و دانشجویان عزیز، از ارائه‌ی پیشنهادات و نظرات خود و بیان نقایص و کاستی‌های این مجموعه کوناهای ننمایند.

احمد موسیوند

سوم تیرماه، ۱۳۹۲ هجری شمسی

برابر با نیمه‌ی شعبان ۱۴۳۴ هجری قمری